

DET KONGELIGE
ARBEIDS- OG SOSIALDEPARTEMENT

Statsråden

Stortinget - Kontroll- og konstitusjonskomiteen
Postboks 1700 Sentrum
0026 OSLO

Deres ref

Vår ref

Dato

19/3608-

6. januar 2020

Spørsmål fra Stortinget av 17. desember (SV) vedrørende praktiseringen av EUs trygdeforordning 883/2004 artikkel 21

Jeg viser til Kontroll- og konstitusjonskomiteens brev av 17. desember 2019 hvor komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti stiller følgende syv spørsmål:

1. Har Arbeids- og sosialdepartementet i perioden siden trygdeforordningen ble innført i 2012 hatt kunnskap om hva som er gjeldende regelverk på området og vært klar over at EØS-forordningen trumfer trygdeloven i spørsmål om eksport av arbeidsavklaringspenger, pleiepenger og sykepenger?

Svar:

Arbeids- og sosialdepartementet har vært klar over at bestemmelsene i trygdeforordningen i tilfelle konflikt går foran bestemmelsene i folketrygdloven, jf. § 1 tredje ledd i forskrift 22. juni 2012 nr. 585 om inkorporasjon av trygdeforordningene i EØS-avtalen, som lyder:

"Bestemmelsene i følgende lover fravikes i den utstrekning det er nødvendig i henhold til bestemmelsene nevnt i første og andre ledd:

Lov 3. desember 1948 nr. 7 om pensjonstrygd for sjømenn

Lov 28. juli 1949 nr. 26 om Statens Pensjonskasse

Lov 28. juni 1957 nr. 12 om pensjonstrygd for fiskere

Lov 22. juni 1962 nr. 12 om pensjonsordning for sykepleiere

Lov 30. mai 1975 nr. 18 om sjømenn

Lov 28. februar 1997 nr. 19 om folketrygd

Lov 26. juni 1998 nr. 41 om kontantstøtte til småbarnsforeldre

Lov 8. mars 2002 nr. 4 om barnetrygd."

Arbeids- og sosialdepartementet har vært kjent med at forordningen begrenser muligheten til å nekte ytelser ved midlertidige opphold i et annet EU/EØS-land. Departementet foretok imidlertid ingen nærmere vurdering av denne problemstillingen før saken ble løftet fra Arbeids- og velferdsdirektoratet til departementet før jul 2018.

Departementet gjorde da en konkret fortolkning av hvordan begrepet opphold i trygdeforordningen artikkel 21 skal forstås. Dette kommer frem av departementets svarbrev til Arbeids- og velferdsdirektoratet 5. mars 2019, der vi presiserte at også kortvarige opphold var omfattet av artikkel 21. På dette tidspunktet var imidlertid ikke departementet klar over at etatens praksis også innebar at relativt langvarige opphold ble behandlet feilaktig, og at dette også hadde ført til anmeldelser og i noen tilfeller fengselsstraffer. Dette ble departementet først klar over 30. august 2019.

2. Arbeids- og sosialminister Anniken Hauglie sa i Stortinget 20. november 2019: «Så har vi i flere meldinger og proposisjoner til Stortinget lagt til grunn at ved motstrid er det EU-forordningen som har forrang. Det er det regjeringen har lagt til grunn hele veien, og det ligger også i flere meldinger og proposisjoner som er sendt til Stortinget.» Dette gir inntrykk av at Arbeids- og sosialdepartementet har vært sikre på gjeldende regelverk i perioden. Ble dette tydelig kommunisert når Nav aktivt etterlyste juridisk avklaring fra departementet, og hvorfor ble en slik avklaring eventuelt ikke kommunisert?

Svar:

Departementet er kjent med at bestemmelsene i trygdeforordningen i tilfelle konflikt går foran bestemmelsene i folketrygdløven, jf. svaret på spørsmål 1. Da Arbeids- og velferdsdirektoratet før jul 2018 reiste spørsmålet om fortolkning av hvordan begrepet opphold i trygdeforordningen artikkel 21 skal forstås, svarte departementet på dette i brev av 5. mars 2019.

I rapporten fra Navs internrevisjon henvises det til direktoratets høringsuttalelse i forkant av fremleggelsen av Ot.prp. nr. 4 (2008–2009) og brev fra direktoratet i mars 2009 i forkant av innlemmingen av forordningen 883/2004. Departementets tilbakemeldinger på disse ble avgitt under en annen regjering, og jeg har derfor ikke kjennskap til hvilke vurderinger som da ble gjort.

3. Ifølge Navs interngranskningsrapport ble prosessen med å stanse uriktige straffesaker forsinket på grunn av at departementet ønsket ytterligere utredning av problemstillingen hos Regjeringsadvokaten. Hvordan vurderes konsekvensene for de berørte av denne forsinkelsen, og betyr dette at også Arbeids- og sosialdepartementet var i tvil om gjeldende regelverk etter 30. august 2019?

Svar:

Departementet informerte Regjeringsadvokaten den 17. september om at det var behov for en juridisk vurdering knyttet til saken. Parallelt med dette tok Arbeids- og velferdsdirektoratet kontakt med påtalemyndigheten om å sette saker i bero. Det er således ikke riktig at behovet for en ytterligere juridisk vurdering hos Regjeringsadvokaten var med å forsinke prosessen med å stanse uriktige straffesaker.

Verken departementet eller direktoratet har myndighet til selv å stanse saker som er anmeldt – det må i så fall håndteres av påtalemyndigheten. Direktoratet sendte etter møte med departementet fredag 13. september, allerede 17. september 2019 et brev til politidistriktene hvor de informerte om at rettstilstanden var uavklart, og ba dem stille saker i bero. I mellomtiden ble det pådømt en sak. Det ble her ikke idømt ubetinget fengsel.

Da vi 30. august og 2. september 2019 ble kjent med at Navs praksis hadde omfattet mer enn de kortvarige opphold, og at dette kunne ha ført til domfellelser og større tilbakebetalingskrav, ble det klart at konsekvensene var helt andre enn de som ble skissert i januar 2019. Det var også snakk om å sette til side en langvarig praksis som hadde blitt lagt til grunn av domstolene i en rekke straffesaker, og for så vidt også av Høyesterett i en straffutmålingssak fra 2017 (HR-2017-560-A). I en slik situasjon var vi opptatt av å fremskaffe et forsvarlig og grundig beslutningsgrunnlag og sikre oss at den vurderingen vi tidligere hadde lagt til grunn i mars 2019, var riktig og at det var grunnlag for å hevde at lovanvendelsen var feil.

4. Komiteen ber om innsyn i notatet fra regjeringsadvokaten om denne saken fra 21. oktober 2019.

Svar:

Komiteen har stilt det samme spørsmålet i sitt brev med spørsmål fra AP, også datert 17. desember 2019, og jeg viser til mitt svar på dette brevet.

5. I referatene fra styringsdialogen mellom Arbeids- og sosialdepartementet og Nav fra april til september 2019 har ikke EØS-forordningssaken vært tema i møtene. Hvorfor ble ikke dette tatt opp under eventuelt og diskutert på disse møtene?

Svar:

Da Arbeids- og velferdsdirektoratet før jul 2018 reiste spørsmålet om hvordan begrepet opphold i trygdeforordningen artikkel 21 skal forstås, svarte departementet på dette i brev av 5. mars 2019, jf. tidligere oversendte vedlegg med referansenummer 20190305.

Departementet ba samtidig om en tilbakemelding på hvordan direktoratet ville følge opp saken. Siden departementet hadde bestilt en skriftlig tilbakemelding fra direktoratet, ble det ikke vurdert som aktuelt å ta saken opp i styringsmøtene i første halvår 2019. Direktoratet

oversendte sin tilbakemelding 21. juni 2019, jf. tidligere oversendt vedlegg med referansenummer 20190621.

Det ble gjennomført flere møter om artikkel 21 mellom departementet og direktoratet etter at direktoratet henvendte seg til departementet 30. august 2019 om mulig feil praktisering av artikkel 21. Disse møtene var ikke en del av den formelle styringsdialogen. 29. oktober 2019, etter at rettstilstanden er avklart, sendte departementet et brev til direktoratet der direktoratet ble bedt om å rapportere særskilt om oppfølgingen av saken. Saken ble fulgt opp i etatsstyringsmøtet 14. november 2019.

6. I referatet fra styringsdialogen mellom Arbeids- og sosialdepartementet og Nav fra 22. mai 2014 kommer det frem at rutiner for å ta opp tolkningsspørsmål, oppfølging av praksisendringer, instruks mv. tas opp av departementet. I referatet står det: «Bakgrunnen for dette punktet er at det kan se ut som om instruks og svar på brev om tolkningsspørsmål/ praksisavklaringen ikke alltid blir fulgt opp.» På hvilken måte fulgte departementet opp dette punktet etter møtet, og ble det rapportert på hvordan arbeidet med tolkning og praksisavklaring skulle håndteres fremover?

Svar:

Av referatet fra særmøtet 22. mai 2014 fremgår det at departementet stilte spørsmål ved om instruks og svar på brev om tolkningsspørsmål/praksisavklaringer alltid ble fulgt opp. Spørsmålet var knyttet til dagpengeområdet.

I møtet redegjorde Arbeids- og velferdsdirektoratet blant annet for at det var etablert rutiner for hvordan tolkningsspørsmål mv. håndteres og videreformidles fra forvaltningsenhetene til direktoratet. Når det gjelder de konkrete sakene som departementet hadde vist til, ble det i særmøtet avtalt at direktoratet skulle ta disse sakene opp med Kontoret for ytelse/Regelverkskontoret. Departementet la på bakgrunn av dette til grunn at nødvendige justeringer ville bli foretatt.

7. I referatet fra styringsdialogen mellom Arbeids- og sosialdepartementet og Nav fra 22. mai 2014 ber departementet om en vurdering av ivaretagelsen og utviklingen av etats kompetanse på utenlandsområdet. Direktoratet svarte at det var rom for forbedring, og viste til utfordringer med budsjettet. På hvilken måte fulgte departementet opp direktoratets svar?

Svar:

Jeg viser til mitt brev til Kontroll- og konstitusjonskomiteen av 28. november 2019 hvor det ble informert om at departementet som en del av den løpende styringsdialogen med Arbeids- og velferdsdirektoratet har rettet oppmerksomhet mot organisering, kvalitet og kompetanse i utenlandsforvaltningen. Dette var særlig aktuelt i 2015 og 2016, da utenlandsforvaltningen ble omorganisert. Men dette har også vært tema tidligere, som i særmøtet 22. mai 2014.

Omorganiseringen på utenlandsområdet ble gjennomført bl.a. av hensyn til kvaliteten i arbeidet på området.

Med hilsen

A handwritten signature in blue ink, appearing to read 'Anniken Hauglie', with a large, stylized flourish at the end.

Anniken Hauglie